

Az EUMC „Muszlimok az Európai Unióban: diszkrimináció és iszlamofóbia” című jelentésének kiemelt témái

Ezen összefoglaló az EU valamennyi nyelvén rendelkezésre bocsátott fordítása csupán a tájékoztatást szolgálja. Az angol változat az irányadó.

A „Muszlimok az Európai Unióban: diszkrimináció és iszlamofóbia” című dokumentum a Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontjának (EUMC) az Európai Unió tagállamaiban élő muszlimok helyzetéről szóló jelentése.

Ez a jelentés az iszlamofób incidensek és a muszlimok elleni diszkrimináció mértékével és jellegével kapcsolatban rendelkezésre álló adatokat és információkat vizsgálja. Ezeket a cselekményeket továbbra is elégtelenül dokumentálják, és a róluk szóló jelentések száma sem kielégítő. A jelentés az egyes tagállamokban bevezetett helyes gyakorlatok példáival is szolgál, valamint javaslatot tesz a diszkrimináció és a rasszizmus leküzdését célzó, illetve az integráció ösztönzését szolgáló fellépésekre.

A legfontosabb eredmények és következtetések

- ✓ Etnikai háttérüktől és/vagy a vallással való viszonyuktól függetlenül számos európai muszlimot ér diszkrimináció a foglalkoztatás, az oktatás és a lakhatás területén.
- ✓ A muszlimok elleni diszkrimináció egyaránt eredeztethető iszlamofób magatartásból és rasszista, idegengyűlölö jellegű ellenérzésből, mivel ezek az elemek gyakran összefonódnak. Ezért muszlimok iránti ellenséges fellépést a bevándorlók és kisebbségek irányában mutatkozó idegengyűlölet és rasszizmus általánosabb összefüggésében kell vizsgálni.
- ✓ Tény, hogy a muszlimokat iszlamofób, a verbális fenyegetéstől a fizikai támadásig terjedő cselekmények érik, bár a vallási jelleggel súlyosbított incidensekre vonatkozó adatokat csak korlátozott mértékben gyűjtik.
- ✓ A diszkrimináció áldozataira vonatkozó adatok szerint az európai muszlimok gyakran aránytalanul nagy számban élnek szerényebb lakhatási feltételeket nyújtó területeken, míg az oktatási rendszerben elért eredményeik az átlagos szint alatt maradnak, és a munkanélküliség aránya körükben magasabb az átlagosnál. A muszlimokat gyakran alacsonyabb szintű képzettséget igénylő munkakörökben alkalmazzák. Társadalmi csoportként túltreprezentáltak a gazdaság alacsony jövedelmet biztosító szektoraiban.
- ✓ Az európai muszlimok – különösen a fiatalok – társadalmi felemelkedését sok esetben akadályok nehezítik. Ez a reménytelenség és a társadalmi kirekesztettség érzésének kialakulását eredményezheti.
- ✓ A rasszizmus, a diszkrimináció és a társadalmi marginalizáció súlyos fenyegetést jelent az integrációra és a közösség összetartó erőire nézve.

Az európai muszlimok elleni diszkrimináció bizonyítékai

Foglalkoztatás

Néhány tagállamban jellemzően a muszlimok magas munkanélküliségi aránya figyelhető meg. Például az Egyesült Királyságban a muszlimok munkanélküliségi rátái magasabbak, mint a bármely egyéb valláshoz tartozó férfiaké és nőké együttvéve. Írországban a 2002. évi népszámlálás rávilágított, hogy a muszlimok 11 százaléka munkanélküli, szemben a 4 százalékos országos átlaggal.

A diszkrimináció-vizsgálat megmutatja, hogy a muszlimokat diszkrimináció éri, és csupán korlátozott foglalkoztatási lehetőségekre számíthatnak. Például az Egyesült Királyságban a BBC egy 2004-ben készített rádióadásának vezetői 50 vállalathoz hat, erősen brit, afrikai vagy muszlim háttérrel sejtető nevekkel azonosított, képzeletbeli álláskereső jelentkezését juttatták el. A fehér jelentkezőket nagyobb (25 százalékos) valószínűséggel hívták be felvételi elbeszélgetésre, mint a fekete álláskeresőket (13 százalék), a muszlim névvel jelentkezőket pedig még ennél is kisebb (9 százalék) arányban keresték. Franciaországban a Párizsi Egyetem 2004-ben 258, értékesítőket kereső álláshirdetésre válaszul olyan standard önéletrajzokat küldött, melyekből azonosítható volt a jelentkezők etnikai hovatartozása. Az eredmények azt mutatták, hogy egy Észak-Afrikából származó személynek ötször kisebb esélye volt arra, hogy pozitív választ kapjon.

Oktatás

Az oktatási rendszerben elért szerény eredmények szintén az európai muszlimokat sújtó diszkrimináció részét képezik. Számos tagállamban, ahol a bevándorló lakosság jelentős részét muszlimok alkotják (pl. Dánia, Németország és Franciaország), a harmadik országokból származó bevándorlókat és ezek leszármazottait alacsonyabb iskolázottsági arányok jellemzik és átlagosan alacsonyabb szintű képzettséggel rendelkeznek, mint a többségi lakosság.

Az OECD PISA vizsgálatai, melyek a bevándorló tanulók teljesítményét követik nyomon, azt mutatják, hogy a nem a vizsgált országban született diákok írási és olvasási eredményei jóval a belföldi diákokéi alatt maradnak. Különösen azokban az országokban, ahol a bevándorló – számos esetben muszlim gyökerű – családok oktatási és társadalmi-gazdasági státusza viszonylag alacsony, a bevándorlói háttérű és az ilyen háttérrel nem rendelkező tanulók teljesítménye között jellemzően nagyobb különbség fedezhető fel.

Ami a vallási oktatás biztosítását illeti, a tagállamok különféle megoldásokat alkalmaznak. Ezek közt megtalálható a hivatalos világi vallási oktatás, az Iszlám integrált tárgyként való tanítása, az állami iskolai kereteken belül vagy kívül nyújtott, ettől elkülönülő iszlámoktatás. A iszlám vallással kapcsolatban a muszlim közösségek is biztosítanak kiegészítő jellegű képzést, de aggodalomra ad okot az a gyakorlat, hogy hivatalos képzettséggel nem rendelkező, a helyi társadalmi és kulturális összefüggésekben jobbra járatlan, harmadik országbeli imámokat hívnak meg tanítónak.

Lakhatás

Általában elmondható, hogy a bevándorlókat – beleértve a túlnyomórészt muszlim országokból származókat is – általában szerényebb lakhatási körülmények, és lakhatási

helyzetük viszonylag nagyobb sebezhetősége és bizonytalansága jellemzi. A lakhatási viszonyok mintáiban észlelhető ugyan némi javulás, a lakásviszonyok terén tapasztalható egyenlőtlenségekért azonban továbbra is főleg az alacsony jövedelmű csoportok – pl. a bevándorlók vagy a bevándorlók leszármazottai – részére biztosítható szociális lakások elégtelen száma okolható.

Az iszlamofób incidensek bizonyítékai

A vallásilag motivált vagy súlyosbított bűncselekmények azonosításához a rendelkezésre álló hivatalos adatok megerősítésére van szükség. Jelenleg csak az Egyesült Királyság és Finnország rendelkezik olyan hivatalos bűnügyi és igazságügyi adatgyűjtési mechanizmussal, amely a rasszista indíttatású bűncselekmények áldozatainak etnikai hovatartozását is feltünteti. Egyedül az Egyesült Királyság különbözteti meg az általa közölt bűnügyi és igazságügyi információkban a muszlimok sérelmére elkövetett, gyűlöletből fakadó bűncselekményeket.

Mindazonáltal a hivatalos adatok és a nem kormányzati szervezetek által nyújtott, nem hivatalos információk együttesen azt mutatják, hogy több uniós tagállamból is jelentenek iszlamofób incidenseket. Ezek az incidensek a szóbeli fenyegetésektől egészen a személyek és vagyon elleni erőszakos támadásokig terjednek.

Az EUMC az iszlamofóbiát és annak megnyilvánulásait a rasszizmusra vonatkozó nemzetközileg elfogadott normák és az Európai Tanács illetve az Egyesült Nemzetek folyamatban lévő tevékenysége alapján azonosítja.

Tények az Európai Unióban található muszlim közösségekről

A meglévő demográfiai statisztikák csak becslésekkel szolgálnak az Európai Unióban élő muszlimok számával kapcsolatban. A nem kormányzati szervek becslésin és a hivatalos számításokon alapuló, legóvatosabb közelítések szerint 13 millióan vannak, ami az EU összlakosságának 3,5 százaléka.

Az EU többvallású társadalmában a muszlimok a második legnagyobb vallási csoportot alkotják. Az EU-ban élő muszlimokat a különféle etnikumok, nyelvek, laikus és vallási irányzatok, kulturális hagyományok és politikai meggyőzések nagymértékű keveredése jellemzi.

Az Európai Unió muszlim lakosságán belül a Törökországból, Észak-Afrikából, a Közel-Keletről, Pakisztánból, Bangladesből és a volt Jugoszláviából származó muszlimok vannak többségben. Jelentős részük az EU állampolgára. Az EU-ban tartózkodó muszlimok egy része esetében hosszú történelmi jelenlét mutatható ki azokban az országokban, ahol élnek.

Az EUMC különösen az alábbi törvényhozási és politikai válasz lépések megtételére szólít fel:

Az EUMC úgy véli, hogy a diszkrimináció és a társadalmi marginalizáció kezelésére irányuló intézkedéseknek és gyakorlatoknak politikai elsőbbséget kell kapniuk. A politikai válaszokban el kell ismerni azt a tényt, hogy az EU-ban élő muszlimokat diszkrimináció éri, ami kihat a foglalkoztatási lehetőségekre és az oktatási normákra, és ily módon társadalmi marginalizációt eredményez.

- ✓ **Végrehajtási jogszabályok:** A tagállamoknak teljes mértékben alkalmazniuk kell a diszkrimináció ellenes irányelveket (a faji egyenlőségről szóló 2000/43/EK irányelv és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló 2000/78/EK irányelv), és az egyenlőség megteremtésének ösztönzése céljából teljesebb mértékben érvényesíteniük kell ezek rendelkezéseit, beleértve az egyedi intézkedéseket is. A tagállamoknak fontolóra kell venniük azt is, hogy az irányelv által megszabott minimális jogi követelményeken túllépve gondoskodjanak arról, hogy a diszkriminációnak kitett csoportok tisztában legyenek jogaikkal, és rendelkezésükre álljanak azok az eszközök, amelyekkel ezeket a jogokat érvényesíthetik.
- ✓ **Az iszlamoFOB incidensek nyilvántartása:** A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy hozzanak létre a rasszista indíttatású incidensek összességének nyilvántartására szolgáló mechanizmusokat, e statisztikák a különböző sértetti csoportokat, köztük a muszlimokat is érintő incidensek szerinti lebontása céljából. A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy rendvédelmi erők kiképzési programjába építsék be a rasszizmus elleni és a sokféleség kezelésére felkészítő képzéseket.
- ✓ **A bevándorlók és kisebbségek társadalmi integrációja és a rájuk irányuló integrációs politikák végrehajtása:** A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy alkalmazzanak a bevándorlókat és kisebbségeket, köztük a muszlimokat támogató intézkedéseket abból a célból, hogy egyenlő esélyeket teremtsenek számukra, és marginalizációjukat megakadályozzák. A kisebbségeket be kell vonni a társadalmi integrációt célzó politikák kialakításába.
- ✓ **A foglalkoztatással kapcsolatos intézkedések ösztönzése:** A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy fokozzák a foglalkoztatási lehetőségek létrehozására irányuló erőfeszítéseiket, különösen ami kisebbségi fiatalokat – beleértve a muszlimokat – illeti. A nemzeti és helyi hatóságok vezető szerepet tölthetnének be az egyenlő munkavállalási esélyek előmozdításában.
- ✓ **Az oktatási és képzési intézkedések ösztönzése:** A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy vizsgálják meg a tudásszintben tapasztalt eltérések okait. A tagállamoknak el kell kerülniük a kisebbségi tanulók külön osztályokba szervezését. A tagállamoknak felül kell vizsgálniuk az iskolai tankönyveket, hogy azok a kisebbségi csoportok történelmét pontosan jelenítsék meg. A rasszizmusról, idegengyűlöletről, antiszemitizmusról és iszlamoFOBiaról szóló beszélgetéseknek a hivatalos tanrend részét kell képezniük.
- ✓ **A politikai pártok bevonása:** Valamennyi európai politikai pártot arra ösztönzünk, hogy írja alá és alkalmazza az „Európai Politikai Pártok Rasszizmus-mentes Társadalomért Chartáját”¹¹.
- ✓ **Részvétel:** Az európai muszlimokat a közéletben való aktívabb részvételre kell ösztönözni (pl. politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális intézményekben és folyamatokban).
- ✓ **A média:** A médiának biztosítania kell, hogy az ezekkel a témákkal kapcsolatos közvetítései pontosak és átfogóak legyenek. A médiát arra ösztönözzük, hogy az újságírók esetében olyan felvételi és képzési eljárásokat vezessen be, amelyek jobban tükrözik az EU-n belüli sokféleséget. A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy az Elektronikus kereskedelemről szóló (2000/31/EK) irányelv 14. cikkének megfelelően

¹¹http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=3ef0500f9e0c5&contentid=3ef0546396bb5

hozzanak az internet szolgáltatókról szóló jogszabályokat és érvényesítsék azokat a tiltott rasszista anyagok terjesztésének megakadályozása céljából.

Gyakorlati kezdeményezések az iszlamofóbia leküzdésére és a kohézió ösztönzésére

Az EUMC arra ösztönzi a tagállamokat, hogy használják fel az EU-szerte létező gyakorlati kezdeményezéseket, melyek nagy számban szerepelnek ebben a jelentésben.

Az EUMC úgy véli, hogy az integráció egy kétirányú folyamat. Az európai muszlimok közül sokan elismerik, hogy maguknak is többet kell tenniük a társadalomba való integrálódás érdekében. Ugyanakkor Európa politikai vezetőinek nagyobb erőfeszítést kell tenniük a valódi jelentőséggel bíró, kultúrák közti párbeszéd előmozdítása, valamint a rasszizmus, a diszkrimináció és a marginalizáció hatékonyabb kezelése érdekében. A legnagyobb kihívás jelenleg az európai társadalmak kohéziójának erősítése. Ez pedig nem jelent mást, mint a sokféleség elfogadását, az alapvető jogok megvédését, és az egyenlő esélyek biztosítását mindenki számára.

Kezdeményezések az oktatás területén

- ✓ Luxemburgban az Oktatási Minisztérium úgy határozott, hogy az utolsó évfolyamok diákjai számára bevezetik a „vallási és erkölcsi oktatás” című tárgyat, mely a vallások közti párbeszédre összpontosít, és megismerteti a nem keresztény vallások által hirdetett értékekkel.

Vallások közti párbeszéd

- ✓ Németországban számos „Iszlám fórumot” hoztak létre, kimondottan azzal a céllal, hogy csökkentse a muszlim közösség irányában megnyilvánuló előítéleteket és az azokkal kapcsolatos félelmeket, és kritikai vitát kezdeményezzenek a muszlim szervezetek és a többségi társadalom képviselői között. A fórumokat egy nem kormányzati szervezet hozta létre, és nincsen hivatalos státuszuk.
- ✓ Az Egyesült Királyságban a muszlim, zsidó és keresztény vallások vezetői létrehozták a Három vallás fórumát, amely konferenciákat, szemináriumokat és találkozókat szervez a nemzeti és helyi politikusokkal.

Önkormányzati szintű kezdeményezések

- ✓ Rotterdamban a városi önkormányzat támogatást biztosít a SPIOR, egy iszlám szervezeteket tömörítő platform részére. Az 1990-ben alapított szervezet a muszlimok érdekvédelmét látja el, és 42 szervezetet képvisel, melyek nyolc etnikai közösséget, illetve ifjúsági és nőszervezeteket is magukban foglalnak. A közelmúlt egyik fontos feladata a muszlimok és nem muszlimok közti jobb megértés elősegítése volt. A rotterdami városi önkormányzat 2005 áprilisa és februárja közt kilenc „Iszlám vitát” szervezett. E viták során számos, az iszlámmal kapcsolatos kérdést vitattak meg, melyek az új mecsetek minaretjeinek magasságától az oktatás és a gazdaság helyzetéig számos témát öleltek fel.
- ✓ Az Egyesült Királyságban számos helyi önkormányzati hatóság írásos irányelvek formájában határozta meg a muszlim tanulók lelki, vallási és kulturális igényeinek kielégítését célzó intézkedéseket. Az egyik legrészletesebb és leghasznosabb szabályozást Birmingham-ben dolgozták ki a Birminghami Központi Mecsettel való együttműködésben. A helyi hatóságok kidolgozták az iszlamofóbia kezelésével és az

ellene való fellépés lehetőségeivel kapcsolatos helyes gyakorlatokat, és szakpolitikai dokumentumaikban tárgyalják a vallási ellenségeskedés és az iszlamofóbia témáját.

Rendőrségi kezdeményezések

- ✓ Az Egyesült Királyságban a Londoni Fővárosi Rendőrségi Szolgálat (MET) széles körben együttműködött az FAIR (Iszlamofóbia és rasszizmus elleni fórum) nem kormányzati szervezettel és egyéb kulcsfontosságú szervezetekkel az „Iszlamofóbia – ne törd szó nélkül!” című kampány során. Ez egy, 2004-ben a MET által indított, nagyszabású országos kampány volt, melynek célja a muszlimok elleni bűncselekmények leküzdése, az iszlamofóbia áldozatai számára biztosított segítségnyújtás, a MET hatékonyságának növelése az iszlamofóbia nyomon követésében, illetve a rendőrség és a muszlim közösségek közti kapcsolatok javítása.

Ezt a jelentést egy, a „**A diszkrimináció és az iszlamofóbia percepciói**” című tanulmány követi, mely tíz EU tagállam muszlim közösségeinek tagjaival készített mélyinterjúkon alapul. A tanulmány betekintést nyújt az Európai Unióban élő muszlimok nagy része által osztott véleményekbe, érzéseikbe, félelmeikbe, frusztrációikba, csakúgy, mint a jövővel kapcsolatos reményeikbe.